לאורו נלך
נתינה • דרך • חיים

עֲרֵבִים זֶה לָזֶה

חינוך לחסד ונתינה כדרך חיים

יחידת לימוד בנושא

חסד ונתינה

במעגל:

אני והעצמי - אני והקהילה

בהלימה לתוכנית
משרד החינוך

מדריך למנחה

מטרות היחידה:

1. מפגש עם "נתינה" במצבים שונים.
2. הבנה כי ה"נתינה" היא תכונה טבעית הקיימת באדם וכי עליו להכיר בה ולפתח אותה.
3. פיתוחו של ה"אני" כרוך בעשיית צדקה וחסד.

מבנה היחידה:

1. פתיחה
2. לומדים ומעמיקים
3. לומדים בחברותא
4. משחקים ומתנסים
5. סיכום
6. "הולכים לעיבוד ולא לאיבוד"

משך הפעילות:

שעה וחצי

1
פתיחה

יש ללחוץ על שקופית 1 במצגת

נפתח בסרטון המתאר את הסיפור האמתי מאחורי ה"בלדה לחובש"

יש ללחוץ על שקופית 2 במצגת

נשאל בעקבות הסרטון :

1. מה מניע אנשים לעשות מעשים כמו אלו של שלמה אפשטיין ז"ל ?

(אפשרות לתשובה: ההבנה של האדם כי יש משהו גדול אפילו יותר ממנו. הבנה שמובילה ברגע מסוים להחלטה שבעצם המהות שלנו היא של מסירות ושליחות. ברגע זה אדם מוכן להקריב מעצמו למען האחר מתוך ידיעה כי במעשה זה הוא עושה משהו גדול ונשגב...)

2. "הרי אנשים לא נותנים את החיים שלהם סתם ככה" - מה בכל זאת מניע אנשים למסור את חייהם למען האחר?

(אפשרות לתשובה: נתינה ללא גבול, אהבה רבה, ידיעה כי אתה חלק ממשהו גדול וכי כעת זמנך לתרום ולהקריב ואפילו לתת את חייך, ידיעה כי אם לא תמסור את חייך יפגעו הרבה אנשים)

יש ללחוץ על שקופית 3 במצגת

3. האם אתם מכירים סיפורי מסירות נפש נוספים?

בניה ריין - ציון לשבח מוענק מטעם מפקד פיקוד המרכז לרב סרן בניה ריין ז"ל, מ"פ שריון בגדוד "שלח", על שהראה דבקות במשימה וחתירה לניצחון, דוגמה אישית ורעות. בתאריך י' באב התשס"ו (4 באוגוסט 2006), במהלך התקדמות לכיוון הכפר א-טייבה, נתקע צוות ההנדסה שנע על גבי פומ"ה בשטח השמדה בגלל בעייה חימושית. רב סרן בניה ז"ל וצוותו אספו אליהם את שמונת לוחמי ההנדסה על גבי הטנק וחילצו אותם למקום מבטחים. מיד בגמר החילוץ נפגעה הפומ"ה התקועה מטיל נ"ט. גם בימים שלאחר מכן, במשך יותר משבוע ימים, המשיך צוותו של רב סרן בניה ז"ל לחלץ כוחות נוספים תחת אש תוך סיכון אישי רב. בתאריך י"ח באב התשס"ו (12 באוגוסט 2006) בחרבת אל כסיף, בעיצומה של פעולת חילוץ נוספת של טנק שנותר בשטחי השמדה, נפגע הטנק של רב סרן בניה ז"ל מטיל נ"ט, וכל אנשי הצוות נהרגו. רב סרן בניה ריין ז"ל אשר התנדב להילחם במלחמה ובמהלכה אף נהרג, הפגין דוגמה אישית, רוח לחימה, יוזמה, מנהיגות יוצאת דופן וחירוף נפש. במעשיו אלה הוא היה מופת ללוחמי צה"ל בכלל, וללוחמי השריון בפרט. רב סרן בניה ריין ז"ל יועד להיות מ"פ בגדוד "שלח", אך בטרם מונה לתפקידו פרצה המלחמה. כאשר הצטרף הגדוד למלחמה, התעקש רב סרן ריין ז"ל להשתתף בלחימה וקיבל פיקוד על צוות טנקים שזכו לכינוי "כוח בניה". תפקידו העיקרי של "כוח בניה" היה לחלץ לוחמים וכלים שנפגעו בלחימה.

רועי קליין - רב-סרן רועי קליין (10 ביולי 1975 - 26 ביולי 2006, ב' באב ה'תשל"ה - א' באב ה'תשס"ו) היה קצין צה"ל שנהרג בקרב בינת ג'בייל במלחמת לבנון השנייה, לאחר שזינק על רימון יד כדי להציל את חייליו. שירת באותה עת כסגן מפקד גדוד 51 של חטיבת גולני. על מעשה זה הוענק לו לאחר מותו עיטור העוז.

נסביר כי נער ממוצע מגדיר את נקודת האושר שלו בחיים מתוך תפיסה חומרית כגון: בילויים עם החבר'ה, טיולים, ציונים גבוהים וככלל "הצלחה בחיים" (הצלחה כלכלית, רומנטית, פרסומית וכו').

ישנה נקודת אושר ועונג אמיתיים בנתינה לאחר, ישנו עניין "כי יותר משבעל הבית (העשיר) עושה עם העני- העני עושה עם בעל הבית" (ויקרא רבה ל"ד, ח'). כל אדם אכן דואג ל"אני" שלו, אבל הגדרת ה"אני" כל הזמן מתרחבת וכוללת בתוכה עוד ועוד אנשים. חווית עשיית הטוב היא נטייה טבעית הקיימת בנו.

בכל אחד מאתנו יש טוב. כאשר אני עושה טוב אני "מאושר", כלומר הפנימיות שלי "מאשרת" לי שזה שייך לי וזה נכון.

2
לומדים ומעמיקים

הנתינה מביאה לאהבה, הנתינה קודמת לאהבה.

הארה מתודית למנחה :

תוכל לשאול את הקבוצה :

כיצד ניתן להגביר אצל אנשים את האהבה כלפי האחר? (תשובה אפשרית : אחרי מעשים נמשכים הלבבות =כשאדם פועל למען האחר, הוא נותן מעצמו ובכך נקשר אליו)

בכל פעם שאתם מרגישים שלא אכפת לכם ממישהו או ממשהו, אם אתם חשים זרות כלפי אדם אחר, סימן שלא נתתם לו דבר, שעוד לא היטבתם עמו. קרבה ואכפתיות צומחות כאשר מיטיבים עם הזולת.

- מי ששואל את המאבטח או המנקה בכל בוקר "מה שלומך?", מכניס אותו ללבו.
- מי שמתפלל עבור כל עם-ישראל, מבין שהוא עם-ישראל ועם ישראל זה הוא.
- מי שרוצה בהצלחת החברה שבה הוא עובד ופועל לשם כך, מקום העבודה שלו יהפוך יקר ללבו.
- מי שמתפלל עבור חולה - שלומו של החולה יעניין אותו והחולה יהפוך לחלק ממנו.
- מי שדורש בקביעות בשלומו של השכן, לא יהיה אדיש נוכח מחלתו או צרתו.
- כל פעם שאדם אחר נראה עצוב או מדוכדך, אפשר לשאול את שאלתו הנצחית של הרב אריה לוין: "כיצד אפשר לעזור לך?"

להשקיע תפילה ומחשבה, להתעניין ולעשות חסד - לשם כך אנחנו פה, בעולם.

יש ללחוץ על שקופית 4 במצגת

סיפור: מגדל של אור

מלחמת לבנון השנייה, על כל מחדליה ושיאיה, גולשת אט אט אל ההיסטוריה הלאומית, אך סגן מ. אינו מסוגל לשכוח דווקא את רגעי האור בהם זכו 600 חיילי הגדוד שלו. סיפור אישי.

וכך הוא מספר:

לאחר שבועיים של קרבות כמעט פנים אל פנים, של פקודות הפכפכות; ציוד קרבי לקוי ולא שמיש; רעב, רעב ממש; עייפות נוראה, פיזית ונפשית; וקשה מכל - בועת השתיקה בה התעטפנו. היה לנו ברור: עכשיו לא מדברים. אחרי המלחמה. כן, אחרי המלחמה נפתח את הכל, שיידעו את האמת.

ואז - נחתה הבשורה: יום חופשה!

לכל הרוחות, מה אפשר לעשות ביום אחד?

הלומי קרב, רעבים, מותשים עד כלות, מטונפים, לאן בדיוק נלך?

ל"מגדל אור" במגדל העמק, אמרו לנו.

מגדל העמק? מגדל אור? מה זה - בדיחה?

חוץ מזה, מי זה הרב הזה - גרוסמן - שהזמין יותר מעשרה אוטובוסים להסיע אותנו אליו למגדל העמק?

יודעי דבר נזכרים: זה הוא! "הרב של הדיסקוטקים!" זה שמחזק את הנוער; שמחזיר בתשובה בכפית קטנה, שלא תרגיש חלילה... הגורו של העולם התחתון. איך אומרים עליו: "הוא - בסדר הוא! אחד משלנו. החבר'ה נותנים לו את כל הרספקט בעולם!"

אז לא הבנו, אבל היום אני יודע שבביקור שערך הרב גרוסמן בירושלים, הוא שמע באקראי על גדוד הצנחנים שמחפש "בית ליום אחד", ומיד הציע את עצמו. "מה הבעיה?" שאל "600 חיילים? רק שיבואו! וודאי שיש אצלנו מקום!"

600 החיילים שירדו מהאוטובוסים לא האמינו למראה עיניהם: עומד לו ברחבה יהודי נשוא פנים, פאות מסולסלות ארוכות וחיוך כובש, שבטח הולך לשאול אותם: "נו, בחורים, הנחתם תפילין הבוקר? ו"שחרית" כבר התפללתם? אם לא..."

"חבר'ה!" הדהדו מילותיו של הרב, "חבר'ה, אני מציע שדבר ראשון תקפצו לברכה להתרענן. בינתיים נכין לכם משהו לאכול..."

פאטה מורגנה? חזיון תעתועים?

מוסיקה חרישית הבאה מכל מקום: מים זורמים, ירוק מסביב; ופתאום - על השולחנות הערוכים: אבטיח קר, עוגות, שתייה. והם מביאים עוד ועוד: גבינות, ירקות, לחמניות טריות... אלוקים - האם כל זה אמיתי?

אמיתי! אמיתי! אני ממשש את ערימת הלבנים שהונחה כך בשקט, כאילו במקרה: 600 גופיות ותחתונים חדשים, בוהקים, הצוהלים לקראתנו: "נו כבר, תצאו מהברכה, תתלבשו, תאכלו משהו..." הרב גרוסמן יושב איתנו ומפטיר בלשונו העממית: "תעשו חיים חבר'ה! תעשו חיים! בערב אני מכין לכן את המופע של החיים שלכם, משהו שעוד לא ראיתם!"

דמותו של אברהם אבינו עולה בדמיוני. אברהם העומד אישית ומשמש את שלושת אורחיו, ללא שמץ התנשאות, בטבעיות גמורה, מכבד אותם ודואג לכל מחסורם. הוא רואה בזה תפקיד של חסד המובן מאליו, שליחות של מצווה שנפלה לידו, מצוות הכנסת אורחים ואהבת הבריות, אותה הפך לאבן הראשה בבניין חייו... כזה בדיוק הוא גם הרב גרוסמן: אוהב את כולם, ומקבל את כולם - כמות שהם - עם הלב והנשמה עד לבלי הכיל.

"תגידו, חבר'ה", אמר לנו אחר כך, "שמעתי שחסרים לכם פריטי ציוד אישי. תעשו לי טובה, הנה דף ועיפרון, פשוט תרשמו כל מה שחסר לכם, ותשאירו את הרשימה כאן על השולחן.."

מאוחר יותר נטל את הרשימה ונעלם.

וכמו באגדות של הפיות הטובות- כשהתעוררנו בבוקר- לא האמנו למראה עינינו: הררי ציוד אישי, של כל מה שאיווינו ונזקקנו לו - ופתק קטנטן שצורף:

"לחיילים היקרים שלי - מכל הלב!"

ב-60 אלף דולר, קנה הרב גורסמן עוד באותו ערב: אפודים קראמיים, משקפות לראיית לילה, קסדות, מימיות, גרביים, מברשות שיניים ומה לא...

ארוחת הערב ותוכנית הבידור שהבטיח לנו הרב, אכן היו מעבר לדמיוננו, יותר מכל מה שיכולנו לצפות. ולישון

סוף סוף בחדרים ממוזגים, על מיטות מוצעות בסדינים לבנים, מה עוד יכול הבן-אדם לבקש?
ומכאן, אולי, לרגע השיא מבחינתי, רגע של אור שהאיר את החשיכה הפרטית שלי ושל חבריי לגדוד. קרן אור שכל כך טוב להיזכר בה וכמעט לגעת ולמשש.
מספר חודשים לפני פרוץ המלחמה, ביקש יהודי מצרפת לתרום ספר תורה לבית המדרש "מגדל אור". נהוג שאת האותיות האחרונות בספר התורה כותבים במעמד מיוחד, ואחר כך מלווים אותו להיכלו תחת חופה, בשירה, ריקודים ולפידים בוערים. מסיבה כלשהי החליט אז הרב גרוסמן לדחות את האירוע.
"זה הזמן הנכון!" הרהר הרב. "היום נשתתף כולנו בסיום כתיבת האותיות ובהכנסת ספר התורה להיכל הקודש". הוא דאג שכל הנדרש לטקס יוכן לשעות הצהרים המוקדמות.
אותיות הפרקים האחרונים בספר התורה כבר שורטטו, אך עדיין לא מולאו. כשספר התורה המפואר מונח על השולחן, ולידו עט סופרים ודיו, פנה אלינו הרב:
"קדושים שלי! אני עומד לזכות אתכם במצוות קודש, שהיא בגדר חלום של פעם בחיים. כל אחד ואחד מכם יכתוב (ימלא) אות בספר התורה. תוך כדי שאתם עוסקים במלאכת הקודש - יתפלל כל אחד את תפילת ליבו, ויבקש מהשם שזכות האות הנכתבת על ידו תעמוד לו, וניצוצות הקודש היוצאים מאותיות הקודש ומתפזרים סביב, ייצרו חומת מגן שתשמור עליו - על כולכם - ותחזיר אתכם הביתה בשלום."
אותם רגעים היו המרגשים ביותר בחיי. רועדים מעוצמת החוויה, עדיין לא מאמינים, החזקנו בשולי ספר התורה כשלבנו הולם כתוף טאם-טאם. דממת עולם הייתה מסביב. אחד אחד טבלנו את ציפורן העט בדיו וכתבנו אות בספר התורה.
למתבונן מהצד היה זה מחזה עוצר נשימה: תחושת התרוממות, התעלות רוחנית, התבטלות כל החושים. היה נדמה שאפילו נהר הסמבטיון הגועש-רועש תמיד - שקט פתאום. הס נפל על העולם. מיתרי הלב ניגנו והדמעות ניגרו חופשי חופשי על לחיי הבחורים.
"אמא!" בכה חייל לתוך הפלאפון, "את לא תאמיני מה עשיתי! כתבתי אות בספר תורה! אמא - את שם? את שומעת?! אני, שלא יודע מה בין יום חול לשבת; שלא ראיתי ציצית מימיי, אני כתבתי אות בספר התורה! אני לא מאמין... אני לא מאמין..."
בתום הכתיבה התחיל הטקס. בראש התהלוכה - מכונית מקושטת בעשרות שרשרות חשמל צבעוניות, וכתר של אורות מנצנצים סב על צירו מעליה. מאחוריה צעדו מחזיקי החופה היפהפייה והמוארת גם היא בשלל צבעים, כשבתוכה רוקדים ומפזזים המחזיקים בספר התורה - שנעטף שש וארגמן וכתר כסף בראשו.
600 החיילים, ואלפי אלפי תושבי העיר, צעדו ורקדו בתהלוכה, צעדו ורקדו בתהלוכה, כשרמקול מלווה אותם: "תורת ה' תמימה משיבת נפש;" "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף."
בתום הטקס נישק הרב כל חייל וחייל, תוך שהוא תוקע לידו מחצית השקל. "שלוח מצווה אינן ניזוקין", הפטיר הרב. "כשתחזרו, אי"ה בריאים ושלמים, תמלאו שליחות זו שאני מטיל עליכם, ותתנו כסף זה לצדקה..."
הלילה ירד. שנים עשר אוטובוסים עומדים לפלס דרכם צפונה אל פסגות הגליל. שעה ארוכה עמד שם הרב ובכה מהתרגשות. "זה קידוש ה' אדיר! אדיר!"
ואז לפתע עצם את עיניו, הרים כלפי שמיא. קדושה עילאית מזוככת אפפה אותו חזון שלא מעלמא הדין שרה עליו:
"דעו לכם בניי היקרים", רעד קולו "שמע ישראל" שקראתם, בזכות התפילין שהנחתם, בזכות האות בספר התורה שכתבתם, ובזכות היותכם שליחי מצווה - מבטיח אני לכם שכולכם, כ-ו-ל-כ-ם תחזרו אי"ה בריאים

ושלמים. אף אחד מכם לא ייפצע ולא ייהרג..."

ניבא ולא ידע שניבא.

"וכעת מבקש אני מכם הבטחה. הבטיחו לי שכשהמלחמה הנוראה הזאת תסתיים, הראשון אליו תבואו - לפני הבית, לפני האישה והילדים - יהיה לכאן, לרחבת בית המדרש של "מגדל אור". פה ניפגש כולנו, ומכאן נודה לקב"ה. אחר כך תיסעו לבתכם."

במילים אלה נפרדה שיירת האוטובוסים ממגדל העמק, ויצאה לדרכה צפונה, כשאפלת לילה סמיכה עוטפת אותה מכל עבר. חשכה כבדה מסביב. אך מרחוק, מלווה אותה אור נגוהות - של חום, אהבה ואנושיות אין קץ. אורו של "מגדל אור" - המרכז החינוכי הפדגוגי שהקים הרב גרוסמן במגדל העמק.

חלפו שבועיים. המלחמה הסתיימה. ב-2 בלילה הטלפון של הרב: "ברכתך התקיימה. צדיק גזר והקב"ה קיים. כולנו בריאים ושלמים. אנחנו בדרך אליך..."

הרב העיר את כל צוות המטבח. "מהרו! ערכו שולחנות! ילדיי חזרו! תזמורת! הזמינו גם תזמורת!"

תזמורת? האם המשיח הגיע?

600 חיילי הגדוד, שבעי-קרבות, לוחמים עזי נפש, ירדו מהאוטובוסים ברחבת מגדל אור. תזמורת מחרישת אוזניים קבלה את פניהם ב"ברוכים אתם לה'". במרכז הרחבה, כשהשמחה במעון נפשו ופניו קורנות מאושר, עמד הרב גרוסמן.

ואז זה קרה. בבת אחת החלה ריצה מטורפת לכיוון הרב. מי ישיג ראשון. מי יחבק, מי ינשק, מי ישים את ראשו קודם על כתפו של הרב, ויחוש את הדמעות הגיל הלוהטות הניגרות בלי בושה על פניו. כולם נכבשו בשמחה שעלתה על גדותיה.

הם ישבו שם כולם, כל אותו הלילה, וסיפרו לרב גורסמן את מסכת הניסים שקרתה להם, איך נס רדף נס והם ניצלו כולם.

"ישתבח שמו!" לחשו שפתי הרב שוב ושוב.

אחד החיילים, קיבוצניק, עורך-דין במקצועו, סיפר איך לילה אחד, ישבו צפופים בתוך מבנה ריק, בחשכה מוחלטת לבל יתגלו, כשפתאום אחד החיילים בטעות הדליק סיגריה והאור הפתאומי גלה לאויב מחבואם.

מהחלון יכלו לראות את הטל שטס לעברם. עוד שנייה וכולם מתרסקים. עוד שנייה אחת... ופתאום - מאי שם, מהשמיים או מהגבעה הסמוכה, הופיעו בדהרה צמד סוסים פראיים וזינקו היישר לתוך מסלול הטיל, ואיש מהחיילים לא נפגע...

בתום סעודת ההודיה ולאחר ברכת הגומל שבירכו כולם בהתרגשות ובכוונה - פרצו בשירה ובריקודים - כאילו לא היה אתמול, כאילו אין מחר - הרב גרוסמן מפזז ומכרכר במרכז המעגל בעיניים עצומות, ופיו כל העת ממלמל תודה אין קץ לשומר ישראל.

עד היום שומר הרב גרוסמן קשר עם חיילי הגדוד. הוא פשוט הפך את 600 חיילי הגדוד לחלק מהמשפחה שלו...

שאלות לדיון בעקבות הסיפור:

1. האם התרגשתם מהסיפור? מדוע?

(תשובה אפשרית: הסיפור מתאר נתינה אמתית, תמימה, שעונה על הצורך של המקבל, בלי התחנפות, ללא מסכות. מרגישים את האהבה הרבה של הרב גרוסמן...)

2. ממה חששו החיילים? מדוע התבדו?

(תשובה אפשרית: הם חשבו שהרב גרוסמן רוצה להחזיר אותם בתשובה, חשבו שהנתינה היא מסכה ומסווה, אך התבדו כשראו את השפה שהרב דיבר אליהם, את האהבה הנובעת ממנו וממעשיו)

3. ספרו על מקרים של "נתינה " אותם אתם מכירים והתרגשתם מהם.

הנתינה היא יסודית במהותו של האדם, האדם צריך להכיר את עצמו ואת כוחותיו, לשכלל אותם על מנת להיות אדם טוב יותר.

פעמים רבות כשאנו נהנים, אנו מרגישים חלולים וחסרי סיפוק, אנו שואלים את עצמינו מדוע לא טוב לנו? מדוע משעמם לנו?

התשובה מצויה בכך שלא נתנו מענה לחלק האלוקי שבנו - סיפקנו את הגוף אך לא נתנו סיפוק לנשמה.

"ישראל ערבים זה לזה " - אני ערב לחברי, "ערב " מלשון טעים ונעים לחיכי. כאשר אני נותן לאחר גם אני נתרם.

ובדרך המשל כשאני מכבד משהו מהגלידה שאני אוכל -אני אומנם "חסר" בגלידה, אך "מלא" בנשמה - מתמלא מהנתינה.

3
לימוד בחברותא

יש ללחוץ על שקופית 5 במצגת

מקור 1:

הרב שמעון שקופ כותב בהקדמתו ל"שערי יושר":

"והנה אם בהשקפה ראשונה רגשי אהבת עצמו ורגשי אהבת זולתו הם כצרות זו לזו, אבל עלינו להשתדל להעמיק בזה למצוא הסגולה המאחדת אותם, אחרי כי שניהם דורש ה' מאתנו. וסגולה זו היא שיתברר ויתאמת אצל האדם איכותו של "האני" שלו, כי בזה יומדד מעלת כל האדם לפי מדרגתו. האיש הגס והשפל כל "אני" שלו מצומצם רק בחומרו וגופו.

למעלה ממנו מי שמרגיש ש"אני" שלו הוא מורכב מגוף ונפש. ולמעלה מזה מי שמכניס לה"אני" שלו בני ביתו ומשפחתו. והאיש ההולך על פי דרכי התורה , ה"אני" שלו כולל את כל עם ישראל ,שבאמת כל איש ישראל הוא רק כאיבר מגוף האומה הישראלית. ועוד יש בזה מעלות של איש השלם, ראוי להשריש בנפשו להרגיש שכל העולמות כולם הוא ה"אני" שלו, והוא בעצמו רק כאבר קטן בתוך הבריאה כולה, ואז גם רגש אהבת עצמו עוזר לו לאהוב את כל עם ישראל, ואת כל הבריאה כולה".

שאלות לעיון:

1. את מי מצווה אותנו הקב"ה לאהוב?

(תשובה אפשרית: את עצמו ואת זולתו)

2. מהם המדרגות של האהבה והנתינה הכלולות ב"אני" של האדם?

(תשובה אפשרית: מדרגה ראשונה: האדם הגס, אוהב רק את חומרו וגופו.

מדרגה שניה: מי שמרגיש שהוא מורכב בגוף ונפש.

מדרגה שלישית: מי שחושב גם על בני משפחתו ורואה בהם חלק מה"אני" שלו".

מדרגה רביעית: מי שבאני שלו כלולים כל עם ישראל.

מדרגה חמישית : מי שרואה שהוא הינו חלק קטן מכל הבריאה כולה.)

מקור 2:

"דרש רבי שמלאי: תורה - תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים. תחילתה גמילות חסדים דכתיב: "ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם" (בראשית ג') וסופה גמילות חסדים דכתיב: "ויקבור אותו בגיא" (דברים לד'), (סוטה יד' ,א')

שאלות לעיון:

1.אילו מעשים של גמילות חסדים מופיעים במקור שלפניכם?

(תשובה אפשרית: הספקת מלבוש לאדם, וקבורה)

2. מה ניתן ללמוד מכך שהתורה פותחת ומסיימת בעניין של גמילות חסדים?

(תשובה אפשרית: כי עניין של גמילות חסדים סובב את האדם וכי יש בו יסוד חשוב וייסודי במהות חייו של האדם בעולם הזה).

מקור 3:

"ללכת בכל דרכיו" - ואילו הם דרכי המקום: "ה' ה' א-ל רחום וחנון ארך אפיים ורב חסד ואמת" (שמות לד').

ואומר:"כל אשר יקרא בשם ה' יימלט" (יואל ג'), וכי היאך אפשר לו לאדם לקרות בשם שנקרא בו הקב"ה? אלא נקרא המקום רחום, שנאמר: "רחום וחנון ה'" (תהילים קג'), אף אתה היה חנון ועשה מתנת חינם. נקרא הקב"ה "צדיק", שנאמר: "כי צדיק ה' צדקות אהב" (שם, יא'), אף אתה היה צדיק. נקרא המקום חסיד, שנאמר: "כי חסיד אני נאום ה' (ירמיהו ג'), אף אתה היה חסיד. לכך נאמר: "והיה כל אשר יקרא בשם ה' ימלט"... (מדרש תנאים ,דברים יא' ,כב').

שאלות לעיון:

1. מהם תכונותיו של הקב"ה כפי שמופיעים במקור שלפניכם?

(תשובה אפשרית: רחום, חנון, צדיק, חסיד)

2. כיצד יכול האדם לסגל לעצמו תכונות הדומות לתכונותיו של הקב"ה ?

(תשובה אפשרית: יתנהג בהתנהגויות של רחמים, צדקה וחסד וכך יתקן ויבנה את מידותיו. כגון: לתת מתנות חינם, לעשות מעשי צדקה וחסד...)

מקור 4:

"ימים טובים (חגים)...חייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב, הוא ובניו ואשתו ובני בניו...שנאמר "ושמחת בחגיך".

...כל אחד כראוי לו - כיצד? הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות (ממתקים), והנשים קונה להם בגדים ותכשיטים נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין ושותין יין"

וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום והאלמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו, ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי הנפש, אין זו שמחת מצווה אלא שמחת כרסו...שמחה כזו קלון היא להם..."(רמב"ם)

שאלה לעיון

1. מתי השמחה היא שלמה לפי דברי הרמב"ם ומדוע?

(תשובה אפשרית: נתינה של מגדנות לבני המשפחה עשויה לעורר שמחה באמצעים חיצוניים, השמחה האמתית תבוא לידי אמת רק עם יתעוררו גם רגשי החמלה על הנזקקים והחלשים. תחושת הנתינה והשמחה יתעוררו באדם לאחר הנתינה.)

מקור 5:

"אך יתבונן נא האדם כי לאשר ייתן - יאהב."

(הרב דסלר, מתוך "מכתב לאליהו", חלק א' עמוד 37)

כח הנתינה = כח עליון ממידות יוצר הכל ברוך הוא. שהוא מרחם ומיטיב ונותן. מבלי קבל דבר בתמורה.

כוח הנטילה = הוא אשר יתאווה האדם למשוך אליו את כל הבא בתחומו. כח זה הוא אשר יקראוהו בני האדם "אהבת עצמו" , והוא שורש כל הרעות.

שאלות לדיון:

1. מדוע נטילה היא שורש כל הרעות, למה מתרגל אדם הרגיל בנטילה, מדוע זה קשור לאהבת עצמו?

(תשובה אפשרית: כשהאדם רואה רק את עצמו, הוא הופך להיות לגאוותן ואנוכי, אינו מרגיש ורגיש לסביבתו)

2. למי מידמה הנותן, מדוע?

(תשובה אפשרית: הנותן דומה לקב"ה ולמידותיו, הנותן רוצה להשפיע על האחר ולהיטיב עמו מבלי לקבל תמורה)

3.מה כוחה של הנתינה על פי הרב דסלר?

(תשובה אפשרית: הרי האדם מאוהב בעצמו, "אדם קרוב אצל עצמו," אמרו חז"ל. כמה אוהב כל אדם לקבל מחמאות, לראות עצמו בתמונות (לראייה - פייסבוק). אדם אוהב את מעשיו וכשהוא משקיע מעצמו בדבר אחר - מגדל בעל חיים, נוטע צמח, מטפח חפץ, מכין מתנת יום-הולדת לחבר, שומר על אח קטן וכו' - הרי הדבר האחר הופך להיות חלק ממנו, כי האדם רואה ומוצא בו את עצמו.)

מקור 6:

"ירא שמים אמיתי אינו יכול לישון בלילות מתוך דאגה: מה עשיתי היום כדי להקל על סבלו של יהודי מדוכא בייסורים?" (הרב אריה לוין)

שאלה לעיון:

1. מדוע לפי ר' אריה לוין ירא שמים לא יכול לישון אם לא עשה חסד?

(תשובה אפשרית: כי הנתינה לאחר היא חלק מהמהות שלי, אם אני לא מטיב אני לא מממש את עצמי ואני חסר. אני מרגיש את האחר, אם יש משהוא שיש בו ייסורים גם לי יש יסורין)

לסיכום מקורות הלימוד:

עניינה של התורה ועניינו של העולם הם עשיית טוב בחיי היום יום, ולא רק חיפוש אחר פרויקטים "ענקיים", גם חיוך לחבר במצב רוח רע, עזרה לאדם במצוקה, רגישות לזולת ... כל אלה יש בהם משום "עשיית טוב", חסד ונתינה. על פי תורת ישראל, עשיית חסד מסיעת בידי לחשוף את מה שטמון בי ואת ההכרה שהחיים וכל מה שיש לי הינם מתנה אלוקית וייעוד שעלי להגשימו.

אדם שמספק רק את יצריו ותאוותיו אין בכך שימחה אלא רק מעשים שהם חיצוניים, השמחה נעצרת בתחושה של החמצה כי דאגתי לעצמי בלבד, השמחה המלאה של האדם היא ברצון להיטיב השמחה תלויה ביכולת לגלות חמלה וטוב, הרצון להשפיע משלי על מי שאין לו.

4
משחקים ומתנסים

בחן את עצמך: "עד כמה אכפת לי מאחרים?"

לפניכם כמה תיאורים של מצבים. לאחר כל תיאור מצב, מוצגות שלוש תגובות אפשריות. בחרו את התשובה ההולמת את תגובתכם האישית. בסיום, צרפו את סכום תשובותיכם. בתחתית הדף תוכלו לקרוא עד כמה אכפת לכם מאחרים, בהתאם לסך הנקודות.

א. הגעת לשער בית-הספר ואתה חולף על פני השומר. מה תעשה?

1. אמשיך ישר לכיתה, יש לי הרבה להספיק לפני הצלצול.
2. אפטיר "בוקר טוב" לעבר השומר, מבלי להביט בעיניו.
3. אברך את השומר בברכת "בוקר טוב" ולא אשכח להתעניין: "מה שלומך הבוקר?"

ב. חבר בכיתה נראה עצוב במיוחד היום. הוא יושב לבדו במהלך כל ההפסקות ונראה מוטרד מאוד. מה תעשה?

1. אתן לו את ה"ספייס" (מרחב) שלו, זה יעבור לו.
2. אם הוא חבר קרוב, מיד אגש אליו, ואם הוא בכלל לא חבר שלי אז זה לא מתפקידי לברר מה שלומו.
3. אגש אליו כמובן. אשאל לשלומו, ולא משנה כמה הוא קרוב אליי.

ג. חבר בכיתה הגיע ולרגליו נעליים חדשות ומרהיבות. מה תעשה?

1. כלום. מה זה ענייני?
2. אקנא בשקט בלבי ולא אומר לו דבר.
3. אברך אותו בברכת "תתחדש", אתעניין בקנייה ואשבח את טעמו. זו הזדמנות לשוחח.

ד. הכיתה הכריזה חרם על ילד די מעצבן; אין לדבר אתו ואין לשחק אתו. מה תעשה?

1. אשתתף בחרם, זה מגיע לו לחלוטין.
2. אומר לו שלום בחשאי, כדי שלא ידעו. איני רוצה להיות מוחרם.
3. אַפֵּר את החרם בגלוי, גם במחיר החרמה שלי. חרם הוא מעשה נורא.

ה. אתה מחכה לאוטובוס בתחנה והנער לידך בוכה. מה תעשה?

1. כלום. מה זה ענייני? הוא יירגע.
2. אם אין איש בסביבה, אפנה אליו ואשאל מה קרה ואם אפשר לעזור.
3. אגש אליו ואשאל אם אפשר לעזור לו. גם אם ידחה את עזרתי לא אפגע.

ו. הגיע זמן סעודת השבת. אין לך מצב רוח לכינוס המשפחתי ומתחשק לך לישון. מה תעשה?

1. אודיע להוריי שהיום לא אשתתף בסעודה. מותר לפעמים להיעדר מן השולחן מסיבות מוצדקות.
2. אשב אל השולחן אבל לא אוציא מלה מפי ואחכה שהזמן יחלוף.
3. אשב אל שולחן השבת ואשתדל להיות נחמד. אם אהיה קודר ורטנוני זה ודאי יעכיר את האווירה וישפיע על כל יושבי השולחן.

ז. אמא בקשה ממך לעזור לאחיך הקטן בפתירת תרגיל בחשבון. בדיוק רבתם לפני שעה ולא דיברתם זה עם זה מאז. מה תעשה?

1. אסרב לעזור לו. אין זה מכבודו של האח הגדול לעזור כך אחרי מריבה.
2. אעשה כבקשתה של אמא, אך לא בסבלנות רבה.
3. אעשה כמצוות אמי ואעזור לאחי. זו הזדמנות להשלים אתו.

ח. אבא ביקש שתנקה את האוטו. סיבנת את כולו ונשאר רק לשטוף מעליו את הסבון. בפרסומת ביקשו לא לשטוף מכוניות בצינור אלא בעזרת דלי, כדי לחסוך במים. מה תעשה?

1. אפעיל את הצינור בחסכנות ואסיים בזריזות. כמה מים כבר אבזבז? למה אני זה שצריך להציל את מפלס הכינרת?
2. אם אבא לא ביקש במפורש שאשתמש בדלי, אשתמש בצינור.
3. אמלא את הדלי שבמחסן. כל טיפה שאחסוך תעזור למפלס הכינרת.

סיכום נקודות: עד כמה אכפת לי מאחרים?

12-8 אתם מאוד מרוכזים בענייניכם הפרטיים. פעמים רבות אינכם נענים לבקשות חברי משפחתכם ומכריכם מסיבה זו. עליכם להבין שחשוב להיות מעורבים לא רק בד' אמותיכם אלא גם בחיי הסביבה. אתם יצור משפחתי וחברתי ולא אדם בודד המעוניין אך ורק בסיפוק צרכיו שלו. בגרות משמעותה התעניינות באחר ורצון להיטיב עמו.

18-13 נראה שאתם יודעים מהי התנהגות בוגרת ולרוב אתם מתנהגים כבוגרים. יחד עם זאת, אם תחזקו בעצמכם את מידת האכפתיות והמעורבות החברתית, תהיו בוגרים ל-מו-פת.

24-19 אתם בוגרים ביותר. כאשר קרוב משפחה או מכר מבקש מכם דבר-מה או כשנראה שהוא זקוק לעזרה, אתם מיד נענים לבקשתו או נחלצים לעזרתו. יישר כוח.

הנחיות לדיון בכיתה לאחר מילוי השאלון:

- האם נתקלתם בחייכם בחלק מן המצבים המתוארים?
- הסבירו מדוע הייתם נוהגים כפי שציינתם.
- באיזו מידה היו מעשיכם משפיעים על המצב?

יש ללחוץ על שקופית 6 במצגת

5
סיכום

אמרו לו לאיתן (אברהם אבינו): על מה העולם עומד? אמר להם על חסד. שנאמר: "והוכן בחסד כיסא". משל למה הדבר דומה. לכיסא על ד' רגליים, והייתה האחת מתמוטטת שהיא קטנה. נטל צרור וסמכו. כך היה כיסא של הקב"ה כביכול מתמוטט עד שסמכו הקב"ה. ובמה סמכו? בחסד. הוי אומר :"אמרתי עולם חסד יבנה ".

הרב בר שאול, בדבריו הנפלאים על המדרש ,כותב מה מקומו של החסד, בציור כביכול של הקב"ה שעומד להתמוטט: הקיום הוא בחסד. במה שמעבר לחשבון הרגיל. לכל תנאי ומצב. לכל הגבלה וצמצום. גם מעבר לכל מגבלותיו של השכל. ולמעלה מכל תבונה. הקיום הוא באהבה השופעת בלי מצרים. בשפע החסד ממקור החסד. העולם נברא בחסדו של הקב"ה: "כי אמרתי עולם חסד יבנה". ולכן גם ראשית עולם התיקון התחיל מאברהם אבינו שהוא מידת החסד.

אנחנו מצווים להידבק במידותיו של הקב"ה: "מה הוא רחום אף אתה... מה הוא רב חסד ...אף אתה". ואולי מעבר לכך. ה"נתיבות שלום" כתב (פרשת חיי שרה) "שהשפע העליון נשפע ע"י מדת החסד, שע"י זה שהיהודי עוסק בחסד הרי הוא ממשיך חסד מן השמים ולפיכך...בכל יום ויום מימי חייו יראה היהודי לעשות חסד עם חברו... שע"י זה משפיעים עליו חסד מן השמים".

הקב"ה בנה את עולמו בחסד, וממשיך להשפיע את חסדו בכל יום תמיד. האדם העושה חסד, ואוהב חסד, זוכה שהשפע האלוקי והחסד המגיע ממרום, עובר דרכו. היהודי העושה חסד בכל יום זוכה להנכיח את חסדו של הקב"ה בעולם.

המשורר נתן זך כתב: "כולנו זקוקים לחסד וכולנו זקוקים למגע".

ר' חגי בשם ר' יצחק אומר הכל צריכין לחסד, אפילו אברהם שהחסד מתגלגל בעולם בשבילו נצרך לחסד, שנאמר ועשה חסד עם אדוני אברהם... חז"ל אומרים שאין אדם שלא זקוק לחסד. אברהם אבינו שהוא עמוד החסד בעולם, אברהם אבינו ש"החסד מתגלגל בעולם בשבילו "!! גם הוא זקוק לחסד....

האדם הוא נותן ומקבל... אנחנו איננו דומים לקב"ה... כולנו זקוקים לחסד. זה מביא את האדם לידי ענווה, לידיעה אמיתית מה מקומי בעולם, גם כשאני מרבה חסד. הצורך להיות בין המקבלים ולא רק בין הנותנים, מאפשר לו לאדם להיכנס ל "נעלי חברו" ולהרגיש חסרון מהו. לדעת מה חש האדם הנמצא במצוקה וזקוק לעזרה ולחסד של חבר. כולנו זקוקים לחסד, כל אחד מאתנו, פעמים נותן ופעמים מקבל, וזהו הפירוש בעמוק של "עולם חסד יבנה". הקב"ה ברא את העולם בחסדו, ובטובו ממשיך עלינו מחסדו, כשהעולם מושתת על מידה זו של חסד.

נשיר יחדיו את השיר "מה עשית היום" של אהרון רזאל

יש ללחוץ על שקופית 7 במצגת

מה עשית היום

מילים:
אהרון רזאל

מה עשית היום
מה רצית היום
את מי חיבקת בחום
שלא נתן לך ללכת

מה חיפשת היום
מה מצאת היום
מה הצליח לגרום לך
לעצור ושוב ללכת

האם שמעת את השיר
ששרה הציפור לך
האם שמרת בכיסך
את העלה שנח על ראשך
האם כבר שרת שיר היום

האם מצאת שביל היום
האם הקשבת בחלום
האם בירכת לשלום
אדם בודד הולך מולך
לעולם לא תדע
מה עובר לו בנשמה...

על מה דיברת היום
למי הקשבת היום
האם פינית מקום או זמן
לשפוך לבך כמים, בן אדם
לאן מיהרת היום
על ספסל עצרת לנשום
כל אדם צריך מדי פעם
לעצור ולהביט לשמים

האם שמעת את השיר...

את מה אספת היום
את מה השלכת במקום
שנים ניסית לבלום
לגזום, לפרום
אך לא באמת העזת לומר שלום
ענה לי לפני שיהיה מאוחר מדי
מלא לבי כי לא אומר לך די...

והשביל שגילית פתאום
ואספת מאבני המקום,
וביקשו העיניים את עצמן לעצום
להביט פנימה בסולם
שיופיע בחלום.

וזכני

(מלים: מן המקורות)

וזכני לגדל בנים ובני בנים
חכמים ונבונים
אוהבי ה' יראי אלוקים אנשי אמת
זרע קודש בה' דבקים

ומאירים את העולם בתורה
ומעשים טובים ובכל מלאכת

יש ללחוץ על שקופית 8 במצגת

6 הולכים לעיבוד ולא לאיבוד

יש ללחוץ על שקופית 9 במצגת

המנחה יחלק לתלמידים גלויה עליה עליה יכתבו התלמידים: מהי "נתינה" בעיניך?

5 דקות אחרונות של השיעור מיועדות לתחילת העיבוד ואת המשך העיבוד התלמידים ימשיכו באופן עצמאי וכן בעזרת היומן האישי הוירטואלי 'מכתבים ממני אלי'.
חשוב כי בכיתה יתחילו התלמידים להעלות נקודות בעקבות היחידה.

מנכ"ל: הרב בני וורצמן | **סמנכ"ל:** קובי כהנא | **עורך וכותב:** יקי מנדלסון- **מנהל חינוכי**
כתיבה: צבי נאמן | **מנהלת משרד:** מרים אלי | **עיצוב גרפי:** מיכל נוה

מנהלי המחוזות:

יניב לחמני
מחוז ירושלים
ורכז הצוות
052-4700930

לירון אמקיאס
מחוז מרכז
חינוך מיוחד
052-6071877

שגיב אלעזר
מחוז
דרום
054-6714448

ליאור בלליס
מחוז צפון
וחיפה
050-8433463

אליסף קורן
מחוז
מרכז-חיפה
052-8903507

לירון רויטזיד
מחוז דרום
ורכזת חינוך ממלכתי
052-8903586

'לאורו נלך' | רח' שד' הרצל 10 א' ירושלים | טל: 02-5854627 | פקס: 02-5853717 | www.leoro.org.il | leoroffice@gmail.com